

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора Лученка Дмитра Валентиновича - на дисертаційне дослідження Худоби Івана Станіславовича «Адміністративно-правовий статус Корпусу оперативно-раптової дії як спеціального підрозділу Національної поліції», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Створення підґрунтя для подальшого забезпечення в країні належного рівня режиму законності, підтримання правопорядку не в останню чергу залежить від діяльності правоохоронних органів. І у певних випадках їх діяльність потребує вжиття рішучих заходів щодо запобігання, припинення та подолання проявів злочинності. Саме тому у багатьох країнах в структурі правоохоронних органів створені та функціонують відповідні спеціальні підрозділи. Створено такий підрозділ і в структурі Національної поліції України - Корпус оперативно-раптової дії (КОРД). Необхідність його створення та функціонування не викликає сумніву, до того ж розвиток МВС України засвідчив потребу у такому підрозділі. Але слід погодитися із автором, що фактичне функціонування КОРД ускладнюється фрагментарністю адміністративно-правового регулювання його діяльності, а його адміністративно-правовий статус залишається законодавчо не визначеним і не врегульованим (с. 17-18). Це впливає на ефективність діяльності КОРД у системі суб'єктів запобігання, припинення та подолання злочинності. Наведене засвідчує актуальність теми, що обрана автором для дослідження.

Дослідження виконане відповідно до положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Стратегії розвитку органів системи МВС на період до 2020 року, Стратегії розвитку наукових досліджень НАПрН України на 2016–2020 роки, Додатків 1–3, 8, 11 Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності МВС України на період 2015–2019 років, п. 1–3, 8, 11 Пріоритетних напрямків наукових досліджень ХНУВС на період 2016–2019 років, планів НДІДКР ХНУВС, зареєстрованих в УкрІНТЕІ: «Правоохоронна функція

української держави» (номер держреєстрації 0113U008192), «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (номер держреєстрації 0113U008197) (с. 19).

Тема роботи та обґрунтування її актуальності означили мету дослідження, яка полягає в тому, щоб визначити сутність та особливості адміністративно-правового статусу КОРД як спеціального підрозділу Національної поліції, а також напрямки його вдосконалення (с.20). Задля забезпечення її досягнення автором послідовно було сформульовано низку наукових задач (с.20), які в цілому забезпечили не тільки змістовний теоретичний аналіз досліджуваних об'єкта (суспільні відносини, які виникають з питань організації та діяльності КОРД як спеціального підрозділу Національної поліції) та предмета (адміністративно-правовий статус КОРД як спеціального підрозділу Національної поліції) дослідження (с.21), а й сприяли опрацюванню теоретичних і практичних висновків та рекомендацій. Як засвідчує ознайомлення із роботою всі завдання виконанні автором повно, на належному науково-теоретичному рівні. Результатом проведеного дослідження стала низка наукових висновків, рекомендацій та пропозицій відносно удосконалення чинного законодавства (с. 78-82, 142-147, 185-189, 190-196).

Об'єктивність і достовірність наукових положень дослідження забезпечені завдяки застосуванню автором загальних та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання (узагальнення, аналіз, синтез, порівняння та інші; історико-правового методу; логіко-семантичного методу; методів структурного та функціонального аналізу; методу формально-юридичного аналізу тощо) (с. 21-22). Крім того, належний ступінь наукової обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено завдяки використанню здобувачем наукових праць фахівців у галузі теорії держави і права, адміністративного, кримінального, міжнародного та інших галузей права, філософії, історії, управління тощо. Достатньою слід визнати нормативну базу, яку становлять Конституція України, кодекси України, інші нормативно-правові акти, норми законодавства зарубіжних країн. Достатніми є джерельна(список використаних

джерел включає 301 опис) та емпірична бази дослідження, яку становлять вітчизняні та зарубіжні інформаційні та періодичні видання, статистичні дані, аналітичні висновки, експертні оцінки, звітні дані Національної поліції, ДКЗ КОРД та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження є однією з перших спроб комплексно, з урахуванням аналізу наукових праць учених та чинного законодавства України визначити сутність та особливості адміністративно-правового статусу КОРД як спеціального підрозділу Національної поліції та опрацювати напрямки його вдосконалення.

Так, заслуговує на схвалення проведене автором дослідження базових теоретичних положень щодо витоків, місця та особливостей спеціальних підрозділів в системі правоохоронних органів та зокрема Національної поліції. В результаті здобувачем запропоновано низку взаємно пов'язаних висновків, які сприяють формуванню цілісного уявлення про сутність та основні особливості КОРД як спеціального підрозділу Національної поліції.

Так, автором, з урахуванням аналізу становлення в структурі МВС України системи спеціальних підрозділів, виділено чотири етапи їх існування (радянський, становлення спецпідрозділів міліції незалежних держав після розпаду СРСР, етап після Революції гідності, етап новітньої правоохоронної системи України) (с.42-43). Виділення цих етапів дає можливість визначити чинники, які впливають на визначення сутності та особливостей створення та функціонування спецпідрозділу КОРД. На цій підставі здобувачем слушно вказується, що КОРД як частина системи органів та підрозділів Національної поліції поєднав в собі функції існуючих раніше спецпідрозділів «Беркут», «Сокіл», «Грифон», «Титан» та інших (с. 54), де КОРД займає специфічне місце, а нановостворений підрозділ покладені обов'язки, що потребують особливих знань, значного досвіду, відповідних якостей персоналу (с. 56). І з цією думкою можна погодитися.

Продовженням цього висновку стало уточнення автором поняття КОРД

(спеціальний підрозділ Національної поліції, що входить до складу поліції особливого призначення й покликаний здійснювати спеціальні операції, базуючись на нормах, принципах, вимогах і критеріях, передбачених чинним законодавством (с. 66) та його особливостей (уніфікований спеціальний підрозділ; формується з осіб, що мають досвід правоохоронної діяльності, які пройшли установлену процедуру відбору; будується за новою організаційно-функціональною структурою; виконує розширене коло спеціальних завдань, додаткових обов'язків і функцій тощо (с. 66-67, 81). Ці висновки заклали основу для досягнення мети дослідження - визначити особливості адміністративно-правового статусу КОРД як спецпідрозділу Національної поліції.

Автором в межах теми дослідження доречно приділено увагу питанню правових засад діяльності КОРД. Як з цього приводу зауважує здобувач, ці правові засади виражаються у положеннях офіційних нормативних актів, є сукупністю певних характеристик й ознак правовідносин, що потребують спеціального врегулювання за допомогою відповідних засобів, закріплених у нормах права (с.69). За результатами їх дослідження автором не тільки уточнено систему цих засад (с.78), а й слушно відмічено, що важливе місце серед них займають акти адміністративного законодавства, оскільки саме завдяки нормам адміністративного права здійснюється закріплення основних складових статусу КОРД (с.78).

Другу частину роботи автором присвячено власне висвітленню особливостей адміністративно-правового статусу КОРД. За результатами дослідження цього питання здобувачем уточнено структуру статусу цього спецпідрозділу (мета, завдання та принципи діяльності; внутрішня структура КОРД; повноваження та компетенція КОРД в сфері забезпечення публічного порядку та безпеки; гарантій його діяльності; контроль за діяльністю підрозділу та його відповідальність) (с. 85). Позитивною рисою наукового дослідження слід вважати послідовне наведення автором характеристик вказаних елементів адміністративно-правового статусу КОРД, а також уточнення особливостей їх реалізації стосовно сфери його діяльності.

Так, варто погодитися із здобувачем, що метою діяльності КОРД є забезпечення охорони прав і свобод людини при вирішенні надзвичайних ситуацій (с. 86). При цьому, автором слушно акцентовано увагу на тому, що мета його діяльності тісно пов'язана з принципами, зокрема верховенством права (с. 87). Ця констатація відображає реальну правову сутність мети діяльності спеціального підрозділу правоохоронного органу демократичної держави. І цілком обґрунтовано до числа принципів діяльності КОРД автором віднесено саме правові, демократичні засади, наприклад, такі як: верховенство права; дотримання прав і свобод людини; принцип законності; засади відкритості та прозорості; політичної нейтральності (с. 88). В роботі наведена їх розгорнута характеристика.

Заслуговує на увагу наведене здобувачем бачення завдань та функцій діяльності КОРД, адже вони мають власну специфіку та особливості. Як висновок за результатами аналізу відповідних нормативно-правових актів в роботі наведено також і уточнений перелік функцій (охоронна, протидійна, забезпечувальна, відновлювальна та превентивна) та завдань КОРД (розроблення, підготовка та проведення спецоперацій із припинення правопорушень; звільнення заручників, силова підтримка та допомога мирним жителям в зонах АТО (ООС); забезпечення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві; силова підтримка інших підрозділів поліції) (с.106).

Позитивно слід оцінити дослідження автором питання компетенції та повноважень КОРД. Важливість його аналізу полягає у тому, що саме завдяки цим елементам статусу, КОРД забезпечує виконання покладених на нього завдань, функцій, а отже забезпечує досягнення мети своєї діяльності. Зокрема, автор компетенцію КОРД визначає як сукупність повноважень суб'єкта, зафіксовані на законодавчому рівні; певні знання, якими він володіє на високому рівні та застосовує їх для професійного вирішення завдань тощо (с.109), а до складу повноважень КОРД автор відносить визначені нормою закону напрями діяльності, права та обов'язки, владну поведінку щодо

забезпечення порядку та безпеки (с.111). Ці висновки надають можливість більш повно та системно проаналізувати діяльність КОРД щодо виконання покладених на нього завдань та функцій.

Продовженням отриманих висновків стало змістовне дослідження автором питання організаційно-штатної структури КОРД. До числа основних результатів його висвітлення слід віднести формування рівнів бачення цього явища як от: організаційно-кадрова політика (певна сукупність принципів діяльності, форм та методів організації та забезпечення кадрами, які спрямовані на створення цілісної організаційно-штатної структури КОРД) (с. 117), система нормативно-правових актів, які регламентують кадрову політику діяльності КОРД (с.118-119), організаційно-штатна структура КОРД (чітко визначена й організована сукупність внутрішніх елементів (складових) підрозділу у відповідності до функціонального призначення, що визначена на законодавчому рівні та діє згідно з затвердженим штатним розписом) (с.120-121), штатна структура підрозділу (с.121-123). Як узагальнення автор звертає увагу, що існує нагальна потреба нормативного закріплення принципів та системи організаційно-штатної діяльності КОРД (с.128).

Також варто підтримати висновки автора, сформульовані за результатами дослідження питання відповідальності працівників КОРД, зокрема в частині погляду на неї як на багатоаспектне явище, яка носить позитивний та негативний зміст (с.130), поділяється на загальну відповідальність (на рівні з іншими громадянами) та спеціальну (як поліцейських) (с.131). В роботі проаналізовано особливості видів відповідальності працівників КОРД (адміністративна, кримінальна, цивільно-правова, дисциплінарна) (с.130-141). Як узагальнення, автором вказано, що систематизованого та чіткого закріплення підстав та принципів притягнення працівників КОРД до юридичної відповідальності нині немає, також залишається неврегульованим питання особливостей цивільно-правової відповідальності працівників поліції (с.142).

У третьому розділі роботи автором наведено результати аналізу питання удосконалення адміністративно-правового статусу КОРД за основними

аспектами його реалізації (нормативним та організаційним). Так, дослідивши законодавство, яке регламентує діяльність КОРД, автор запропонував зокрема наступні кроки по його удосконаленню: передбачити в Законі України «Про Національну поліцію» окремий розділ «Спеціальні підрозділи поліції», де закріпити і всебічно регламентувати адміністративно-правовий статус КОРД, переглянути Положення «Про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії», розробити та прийняти Концепцію розвитку спеціальних підрозділів Національної поліції України, прийняти Порядок взаємодії між спеціальними підрозділами в Україні тощо (с. 155-156). Ці пропозиції варті уваги.

За результатом дослідження такого не менш актуального питання як оптимізація форм та методів взаємодії КОРД з іншими спеціальними підрозділами здобувачем прямо вказано на те, що можливість і необхідність взаємодії КОРД з іншими підрозділами нормативно закріплена, проте, наразі належним чином не регламентується (с. 163). І з метою усунення вказаного недоліку автором запропоновано: узгодити та вдосконалити нормативно-правову базу; забезпечити наявність єдиного координуючого та контролюючого центру (штабу) на час проведення спецоперації; підтримувати достатній рівень і розвиватив інноваційному напрямку інформаційне, технологічне, матеріально-технічне забезпечення КОРД; підвищувати професіоналізм особового складу КОРД; проводити постійні спільні тренінги КОРД та інших підрозділів (с. 167-168). Ці пропозиції слід підтримати.

Приділено автором увагу і питанню використання в Україні зарубіжного досвіду діяльності спецпідрозділів поліції. Слід відмітити, що враховуючи те, що КОРД є спецпідрозділом нового типу, то запозичення та адаптація до вітчизняних реалій такого досвіду є вкрай актуальною. З цією метою автор з урахуванням аналізу діяльності SWAT, GSG 9, GIPN, Босна, NOCS, URNA та ін. спецпідрозділів запропоновано наступні кроки по удосконаленню діяльності КОРД: підтримка й постійний розвиток високого професіоналізму, якісної підготовки, морального духу, психологічної стійкості працівників КОРД;

надання спеціального статусу поліцейським спецпідрозділу і відповідно гідного рівня матеріального, соціального та іншого забезпечення в повсякчасній діяльності; навчання у безперервному режимі; злагоджена робота всього підрозділу, співпраця з іншими підрозділами та партнерами з інших країн; наявність власного полігону, тренажерного комплексу; використання новітніх тактичних методів та технологій (с.184-185). Вбачається, що реалізація наведених автором заходів здатна сприяти удосконаленню діяльності КОРД.

У роботі містяться й інші слушні положення, висновки та пропозиції.

Разом з тим, визнаючи загалом належний теоретичний рівень роботи здобувача, її практичне значення, зазначу, що це не виключає критичного підходу до окремих висновків та пропозицій, наведених в роботі, зокрема таких як:

1. До основних нормативних актів, де закріплені правові норми діяльності КОРД автором віднесено й Присягу поліцейського (с. 78). Однак, Присяга поліцейського є частиною Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 64), який у зазначеному переліку згадується окремо. Таким чином, потребує додаткової аргументації віднесення Присяги поліцейського до правових засад діяльності КОРД.

2. У визначенні поняття «правовий статус КОРД» вказується, що це система регламентованих нормами права елементів, які визначають правове становище працівників КОРД (с. 84). Але чи не доцільно розмежовувати поняття «правовий статус КОРД» як спецпідрозділу та поняття «правовий статус працівників КОРД»?

3. На с. 106 автор пропонує віднести до числа основних функцій КОРД відновлювальну функцію, однак її зміст та форм реалізації у діяльності цього спеціального підрозділу потребують уточнення.

4. Автором до складу адміністративно-правового статусу КОРД віднесено контроль за його діяльністю (с. 25, 142). Але це дещо не узгоджується із характером контролю як дії суб'єкта контролю за об'єктом контролю, де контроль є зовнішнім щодо статусу та діяльності КОРД явищем.

5. Потребує уточнення визначення юридичної відповідальності працівників КОРД (с. 141), по-перше, в частині підстав відповідальності (протиправне порушення чи правопорушення), по-друге, уточнення поняття «нормативні акти державного значення» (це закони чи підзаконні акти також?).

В той же час висловлені зауваження характеризують складність досліджуваного питання, а тому наведене не впливає на загальну позитивну оцінку проведеного І.С. Худобою дослідження.

Ознайомлення із текстом роботи дозволяє дійти висновку, що теоретичні та практичні результати, які містяться в кваліфікаційній науковій праці, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад здобувача в юридичну науку. Виконане І.С. Худобою дослідження сприяє розв'язанню ряду теоретичних і практичних питань, що мають значення для підвищення ефективності забезпечення законності та правопорядку в Україні, у тому числі і в частині виконання цієї функції спеціальним підрозділом Національної поліції України КОРД. Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, в подальшому можуть використовуватися для розробки теоретико-методологічних та нормативних питань діяльності КОРД та інших спецпідрозділів, удосконалення законодавства та практики його реалізації, а також в освітньому процесі, про що свідчать акти впровадження (с. 230-236).

Висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації, досить повно викладено в шести статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, а також п'яти тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Аналіз дисертації та публікацій І.С. Худоби дає підстави констатувати ідентичність їх основних положень. Дисертацію оформлено відповідно до існуючих вимог.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація на тему «Адміністративно-правовий статус корпусу оперативно-раптової дії як спеціального підрозділу Національної поліції» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в

сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку науки адміністративного права України, а також діяльності щодо забезпечення законності та правопорядку в Україні, робота відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пп. 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Худоба Іван Станіславовича – заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»).

Офіційний опонент:
 Професор кафедри адміністративного права
 Національного юридичного університету
 імені Ярослава Мудрого
 доктор юридичних наук, професор

Д. В. Лученко

Підпис	<i>Лученко Д. В.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач. ВК	<i>[Signature]</i>
09. 2022	Р.